

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
יתרו
שבט ה'תשפ"ג ב'של"ד
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

חודש שבט – הכנה למתן תורה, וחשיבות ההכנה לפני כל חג או מועד, וכדומה.
בעניין קריאת שיר השירים לאחר ליל הסדר, מקורות לכך שנהגו כן אף לפני זמן האריז"ל, ותשובת מרן שליט"א לשואל לגבי אמירת שיר השירים בערב שב"ק.
השלמה בעניין ל' קדושות בשבוע וכו', וראיות ממדרשי חז"ל כי פעמים רבות היה העולם צריך להיחרב, אולם הקב"ה עצמו מכין ומעורר זכויות ועצות בכדי למנוע זאת.
דברי מהרי"ץ זיע"א לגבי ברכת על נטילת ידים גם בליל הסדר שהיא לאחר הנטילה, דלא כהתכאליל הקדמוניות והרמב"ם, יסוד חשוב בהבנת שיטת מהרי"ץ בזה ובכיוצא בזה, ופליאה על ספר 'שולחן ערוך תימן' שהביא את מנהגם של כת הדרדעים בעניין דלעיל. הגר"ש בעדני שליט"א חיבב והעריך את מסורת תימן יע"א.
שתי הערות נוספות על המובא בס' שולחן ערוך תימן, האחת בעניין נוסח מודה אני לפניך וכו', והשנייה בעניין נטילת ידים לאחר כניסה לבית הקברות.
וינועו אמות הספים מקול הקורא וגו' [הפטרת השבוע יתרו], התייחסות לרעידות האדמה שהיו בשבוע שעבר בארץ תורכיה ובארצנו הקדושה.
דברים שנאמרו מפי מרן שליט"א במסגרת אסיפת רבנים ספרדים בבני ברק, על חלוקה לא צודקת בין כולם, ודברים שהעלה החתם סופר כי הסיבה לרעידת האדמה שהיתה בזמנו בעיר צפת ת"ו היא מפני שנאת חנם ומחלוקת.
ימי השובבי"ם – השלמה לשיעור הקודם בעניין תמונות עם פריצות וכו', והעצה למי שנכשל במראות אסורות וכדומה.
שו"ת הציבור – לא באל"ף, ולו בוא"ו, האם זה לעיכובא?

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 679

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש ע"י רבי משה בן שלמה הי"ו, ומרת דניס בת חיים שתחי', מארצות הברית, שיזכו לזרע של קיימא (חשוכי בנים ח' שנים). ולהצלחתם ברוחניות ובגשמיות. וכן לרפואת אמו מרת אסתר בת שלום שתחי'. בעבור שהתנדבו למוסדות יד מהרי"ץ. המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונוק יצילם, ויזכם הקב"ה לזרע של קיימא במהרה. וימלא כל משאלות ליבם וליבנו וליבכם לטובה ולברכה, אכי"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש ע"י רבי משה בן שלמה הי"ו, ומרת דניס בת חיים שתחי', מארצות הברית, שיזכו לזרע של קיימא (חשוכי בנים ח' שנים). ולהצלחתם ברוחניות ובגשמיות.

וכן לרפואת אמו מרת אסתר בת שלום שתחי'. בעבור שהתנדבו למוסדות יד מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, ויזכם הקב"ה לזרע של קיימא במהרה. ישועת וגו', תשועת י"י כהרף עין [ג"פ]. וימלא כל משאלות ליבם וליבנו וליבכם לטובה ולברכה, אכ"ר.

חודש שבט – הכנה למתן תורה, וחשיבות ההכנה לפני כל חג או מועד, וכדומה.

החודש שאנחנו נמצאים בו, חודש שבט, הוא תחילת חמשה חדשים לפני מתן תורה. שבט, אדר, ניסן, אייר, סיון. חודש שבט, הוא הכנה לקראת חג הפסח, וחג הפסח הוא הכנה לקראת מן תורה. במלים אחרות, חודש שבט, הוא מגיע אל התכלית.

והסיבה שצריך הכנה, כי אם אין הכנה, אזי התועלת כמעט ולא קיימת. עכ"פ מועטה. למשל אם אדם מברך בלי להתכוון, מבלי לחשוב מה הוא מברך. כי לפני שהאדם מברך, עליו להתכוון. לכן הוא מסופר על חכם אחד שעשה סימן לעצמו, לפני שמברך להפוך את הטבעת שבאצבעו, כמדומני.

אם האדם לא מתכוון לימים הנוראים, הם עוברים. וכן אם לא התכוון לחג פסח, הפסח עובר מבלי שהכין את עצמו, וממילא הוא לא שאב ולא קיבל ולא ספג את התועלת. צריך שיהיו הכנות. שלב לפני.

כפי שהחיי אדם מעיר וכלל ס"ח סעיף כ"ה, כשירצה לעשות איזו מצוה, לא יעשה אותה בחפזון ובפתאום, רק שישמור וימתין (כמו יאביו שמר את הדבר) ויתיישב בדבר הטוב איך יעשה וכו'. וזהו שיסדו לומר, הנני מוכן ומזומן לקיים כו', ור"ל שכבר אני מוכן ומזומן. וזהו הכון לקראת אלהיך ישראל, ר"ל שתכין עצמך מקודם, ולא בפתע פתאום. וכבר בחנתי בנסיון, שכאשר עשיתי מצוה בפתאום, לא קיימתיה כראוי. לכן צריך ליזהר בזה יעו"ש.

בספר קדושת לוי [בליקוטים, דף שט"ו] מובא בזה"ל, מחמשה עשר בשבט עד ראש חודש ניסן היו מקדשים עפ"י הראיה ארבעים וחמשה ימים. חודש אדר הוא שלושים יום, ועוד חמשה עשר יום, סה"כ ארבעים וחמשה ימים.

וכן מחמשה עשר באב, עד ראש השנה, ארבעים וחמשה ימים.

הכלל, כי רבי אליעזר ורבי יהושע – זאת מחלוקת ידועה בגמרא במסכת ראש השנה [דף כ"ז ע"א] – חד סבר בניסן נברא העולם, וחד סבר בתשרי נברא העולם. והנה התוספות בר"ה [שם ד"ה כמאן] מפרש, האדם – הראשון – נברא בכ"ה אלול, ונמצא מט"ו באב עד כ"ה אלול ארבעים יום, נגד יצירת הולד. וכן למ"ד בניסן נברא העולם, האדם נברא בכ"ה באדר. אם אדה"ר נברא בכ"ה באדר, לפי הדעה הזאת.

ישנו בכך עניין נסתר, ושתי הדעות הן אמת. נמצא מט"ו בשבט, עד כ"ה אדר, ארבעים יום, נגד יצירת הולד. כעת הזמן ש'נולדים'.

ובאמת אנן פסקינן כשני המ"ד. איכא דאמרי. כנראה שהוא מתכוון לדבר ידוע שבספרים הקד' אומרים לגבי המחלוקת הזאת, כי שני הדברים הם צודקים.

וזה שאנו עושין יומא דפגרא בט"ו באב וט"ו בשבט. 'יומא דפגרא', נראה היו עושים אז בזמנם, הפסקה קצת בלימוד התורה, החשיבו אותם קצת כעין חג.

ונמצא ט"ו בשבט הוא הכנה לפסח, ופסח הוא הכנה למתן תורה. נמצא ט"ו בשבט הוא הכנה למתן תורה. והא ראיא ג"כ, שהתורה ניתנה בסיון, ומשרע"ה אמר משנה תורה בשבט, ככתוב [דברים א', ג'] בַּעֲשֵׂתִי עֲשֶׂה חֹדֶשׁ.

הרי ראייה, שחודש שבט הוא הכנה למתן תורה. עכ"ל הרה"ק מברדיטשוב זצ"ל, בספרו קדושת לוי הנז"ל.

דרך אגב, ראיתי בשם הגה"צ הר"א דסלר זצ"ל, דבר נורא, כי אלה שאינם מביאים ספרי חסידות, זה מפני 'שנאת חנם'. כך הוא אומר. הרי ישנם בודאי דברים טובים, אשר נמצאים בספריהם. וע"ע לקמן לקראת סוף השיעור.

חכמי תימן. הוא היחיד, אשר הביא את המאמר הזה.

אמר ר' תחליפא (זקטרון) [דקסרין] – במקורות שם כתוב 'זקטרון', אבל כנראה זאת טעות סופר, וצ"ל דקסרין, דהיינו מהעיר קסרין – כל הקורא בשיר השירים בזמנו, זוכה ורואה בשולחנו של משיח. שנאמר [ישעיה כ"ו, א'] ביום ההוא יושר השיר הזה לה'. דבר אחר, אוכל נטיעה מגן עדן.

ואימתי הוא עתה? מתי זמנו? לילי פסח ע"ב. הנה הדבר כתוב כאן מפורש.

אמנם אחר זה, הובא דעת ר' יצחק נפחא, שכל הקורא בשה"ש בזמן הזה, כאילו העיד עדות שקר וכו'. ר' נחמיה אומר, כאילו כפר בעיקר וכו' יעוש"ב. והדברים עתיקים ומופלאים.

הבאתי זאת שם בקצרה.

למעשה נראה לפי הלשון, כי ישנם בכך חילוקי דעות. לפי רבי תחליפא, הדבר חשוב מאד, וזכות גדולה, 'זוכה ורואה בשלחנו של משיח', ו'כאילו אוכל נטיעה מגן עדן'. ולפי רבי יצחק נפחא, זאת 'עדות שקר'. צריכים להבין, מהי ה'עדות שקר'. ולפי רבי נחמיה, גדולה מזו, 'כפר בעיקר'.

המובן הוא, שהרי שיר השירים זהו דבר נשגב מאד, מראה את החיבה ואת האהבה, שבין הקב"ה לבין עם ישראל. מהרי"ץ זיע"א בפירושו אורח לחיים, בתחילת שיר השירים, מביא כי לאמיתו של דבר, מי שמבין ונבון, כאשר הוא קורא את שיר השירים, זה יותר ממגילת איכה. לראות כמה הפסדנו, כמה היינו מחוברים להקב"ה.

הקב"ה הוא החתן, וכנסת ישראל היא הכלה. איזו אהבה וחיבה. וכעת כל זה חסר לנו, הפסדנו את זאת.

וכך כתוב שם, דע שאם ישים לקרוא שיר השירים בכוונת הלב, יבכה ויצטער יותר משעה שהוא קורא בספר קינות החרבן, כי יתר לבבו ותסמרנה שערות ראשו, בלמדו המעלה והרוממות והדבקות והחשק שהיה לה' יתברך עם ישראל, מדובקים זרועות עולם, עד היותנו כאלהים יודעי טוב ורע. ועתה, ירדנו לתחתיות

בעניין קריאת שיר השירים לאחר ליל הסדר, מקורות לכך שנהגו כן אף לפני זמן האריז"ל, ותשובת מרן שליט"א לשואל לגבי אמירת שיר השירים בערב שב"ק.

דיברנו בס"ד בשיעור הקודם, לגבי הפירות אשר מכינים מהם את החרוסת. הדבר מתאים לט"ו בשבט, ראש השנה לאילן, שהיה השבוע. כעת נדבר, על מה שישנו בסוף ההגדה. בסוף ליל הסדר.

מהרי"ץ זיע"א כותב [בהגש"פ עץ חיים] בזה"ל, יש שנהגו לקרות שיר השירים אחר גמר הסדר, לעורר אהבת דודים למעלה בזיווגא שלים, והעידו אחרונים ז"ל שכן היה מנהג הקדוש מורינו האר"י זלה"ה.

בהגדה של פסח 'פרי עץ חיים' [דף שצ"ה], כתבתי בס"ד דבר חידוש. מתוך המובא בספרים, חושבים ומבינים, שהאר"י ז"ל הוא אשר חידש זאת. הדבר אינו מוזכר בשום מקום, לא בש"ס ולא בספרי הראשונים, ע"כ נראה כי כביכול האריז"ל בחכמתו וידיעתו, או מגילוי אליהו שהיה לו, חידש דבר שלא היה מקובל לפני כן. וליתר דיוק, התחיל קצת לפני האר"י, כדלקמן בסמוך בשם מהר"ם בן מכיר. אבל מצאתי בס"ד שיש לכך 'סעד שיש בו ממש'. אפשר לומר אפילו, 'מקור' קדמון, דוקא בספרי חכמי תימן נע"ג.

כך כתבתי שם, בעניין זה של שיר השירים, נראה שנהגו עוד קודם האר"י, שכן הובא כבר בספר סדר היום – למהר"ם בן מכיר, שהיה עוד לפני כן – בזה"ל, אם יש בו יכולת, יקרא מגילת שיר השירים בקול זמרה ותודה, שיש בה עניינא דיומא וכו' ואם חטפתי שניה ישכב על מטתו וכו' יעו"ש. רואים שהדבר היה קיים, עוד לפני כן. אבל זה סמוך מאד.

ברם חוץ מזה כתבתי בזה"ל, ולא עוד אלא שזכיתי ומצאתי שיש סמך קדמון מאד למנהג האר"י, דהכי איתא במדרש חז"ל שהובא בפירוש מהר"ז הרופא לשיר השירים [א', ב'] על פסוק ישקני מנשיקות פיהו.

רבינו זכריה הרופא מביא מדרש, אשר אינו נמצא בכל הספרים שבעולם, אפילו בספרי

בעומקא דתהומא רבה, עד ישקיף וישיב שכינתו. תשוי הלכות קטנות סימן קל"ט עיין שם באורך ע"כ.

לכן רבי יצחק נפחא ורבי נחמיה אומרים, כי שיר השירים אינו מתאים לזמנינו, אין מה לקרוא זאת עכשיו מכיון שאנחנו לא במדרגות האלה. לפי דבריהם, לא טוב לקרוא שה"ש.

שאל אותי ידידנו הרב שלמה חגבי הי"ו, אם כן אז גם בערב שבת לא נאמר. דהיינו, לגבי ליל הסדר, ישנם הנוהגים לקרוא, וישנם הנוהגים שלא לקרוא. יש 'מנהגים' בזה. בודאי שאין 'הלכה' כזאת, אין ספק בכך, אבל ישנם הנוהגים לקרוא, וחושבים כי מי שיקרא 'הרי זה משובח'. ומי שלא, לא. אין קפידא. ברם, לפ"ז הדבר אינו פשוט. הרי לפי הדעות האחרות, לכאורה ההיפך, הדבר אינו טוב. הם שוללים זאת. נמצא כי ישנן כאן דעות קיצוניות. בכל אופן, לפי דעת האומרים שלא לקרוא, א"כ גם בערב שבת זה לא הזמן לקרוא. לכאורה, לא רק בליל פסח.

עניתי לו על כך, כי אין הכי נמי. אבל הסיבה שבכל זאת התקבל וקיבלנו כולנו ונהגנו לקרוא שה"ש בערב שבת, כי באותו המדרש כתוב שחכמים אומרים שהדבר כן טוב. דהיינו, נכון שישנן דעות שלא לומר, אבל חכמים – שהם הרוב, ה'סתמא' – סוברים כן לומר, ממילא נחשב הדבר שכך נפסקה ההלכה. העיקר להלכה ולמעשה, כדעת חכמים.

שאלה מהקהל: אולי אם גם בזה שייך מה שכתבו רבוותא דבאלף הששי שרי, ולכן הנהיגו לקרוא שיר השירים בכל ערב שבת.

תשובת מרן שליט"א: יתכן, כמ"ש בספר הפדות והישועה [דף ל"ה, ד"ה בעיקבות], שכשיגיע האלף הששי, הורשינו לעורר את הקץ. אבל מסתברא שלא רק אז, שהוא יום ששי, אלא לפ"ז הוא הדין גם בלילי פסח. וע"ע בשיעור ויצא התשפ"ב, ומ"ש עוד בס"ד בנפלאות מתורתך במגילת קהלת ע"פ ועוז פניו ד"ה ובסוטה.

רבי זכריה הרופא זצ"ל בפירושו על ספר שיר השירים, מביא זאת לגבי הפסוק 'ישקני מנשיקות פיהו'. אקרא את דבריו לפי הסדר, ולגבי המאמר הראשון – אשר כבר הבאתי אותו בעבר – אדבר אח"כ בל"נ.

דבר אחר, 'ישקני מנשיקות פיהו' – הוא דורש את המלה 'ישקני', מלשון שוקת – כשם שהשוקת הזאת משקה השדות, כך הפה מושך מים מכל הגידים.

פעם אחת יצתה רוח מגיהנם, וביקשה לשרוף את נעולם. עמדה מדת הדין ואמרה, ולמה יצתה זו הרוח? אין העולם כדאי להיחרב, ביום שניתן בו שיר השירים.

הבאנו כבר את המאמר הזה [שיעור מוצש"ק ויחי התשפ"ג], בקשר לשלושים קדושות, שבלעדיהם נחרב העולם. עוד מעט נרחיב על כך בל"נ.

וכעת מובא שם המאמר שהזכרנו לעיל בזה"ל, אמר ר' תחליפא (זקטרון) [דקסרין], כל הקורא בשיר השירים בזמנו, זוכה ורואה בשלחנו של משיח. שנאמר, ביום ההוא יושר השיר הזה לה' וישעיה כ"ו, א"י. הפסוק שהועתק כאן, איננו מדויק. כתוב שם, ביום ההוא יושר השיר הזה בְּאַרְץ יְהוּדָה וגו'. השתבש כאן במקורות קצת בכתיבה. צריך לתקן זאת.

דבר אחר, אוכל נטיעה מגן עדן. ואימתי הוא עתו? לילי הפסח.

ר' יצחק נפחא אומר, כל הקורא בשיר השירים בזמן הזה – לא משנה מתי, אם בליל פסח או בכל יום, מתי שיקראנו – כאילו העיד עדות שקר, שנאמר ושה"ש ג', ה' השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה, אם תעירו וְאם תעוררו את האהבה עד שתתחפץ. לא לעורר את האהבה. כך סובר רבי יצחק נפחא. כמובן, הראיה איננה מוכרחת. לא חייבים אנחנו לקבל זאת. אבל לפי הבנתו ועומק דעתו, של ר"י נפחא, הדבר הזה הוא כך, וממילא אין לקרוא זאת בכלל.

כאן בדפוס, החסירו מאמר. ראיתי בכת"י קדמון של פירוש זה, כי ישנה כאן עוד תוספת [כאשר הובא בצילום ממנו בספר חשיפת גנוזים מתימן

להדגיש שיקראו זאת בטהרה. אך הגם שזה אפשרי עכ"פ לטבול, אבל וכי אפשר לחייב את כל עם ישראל, שיקראו שיר השירים בטהרה? לדבריו ישנו עונש גדול על כך.

אולי הוא העתיק מאמרים שנודמנו לו, הוא לא התכוון ללכת לפי הסדר, כך הוא סידר את המאמרים, והדבר לא אומר שהסיפא סותרת את המסקנא הקודמת. או שכך היה כבר במקור שהעתיק ממנו.

העיקר לענייננו, שחכמים אומרים שהדבר מותר. אם כן יוצא, שלכולם יש על מה לסמוך. מה שמקובל בעם ישראל, לקרוא זאת בערב שבת, זה בסדר, כי כך דעת חכמים. ואנחנו קוראים זאת, בלי להתעמק. ולגבי ליל הסדר, מי שקורא קורא. יש פנים לכאן ולכאן.

שאלה מהקהל: מה שהרב אמר מקודם כי אנו קוראים שיר השירים בלי להתעמק, לא הבנתי. הלא בפסח קוראים שיר השירים עם תרגום, שהוא מפרש עומק כוונת הפסוקים. לא בליל הסדר, אלא בשביעי של פסח וכדומה. ודוחק לומר דשאני התם שקוראים את התרגום אחרי שכבר קראנו את הפסוק בלי להתעמק.

תשובת מרן שליט"א: התרגום שם, הוא רק כמו מדרש. אבל כוונתי לעומק הסודות שיש בש"ש, רזי דרזין. כגון מה שנזכר במדרש הנעלם שבזוה"ק פרשת וירא דף צ"ח עמוד ב', שר' אליעזר בן הורקנוס לימד את ר' עקיבא רי"ו טעמים דפסוקי שיר השירים, והווי עיניו דרבי עקיבא נחתין מיא, ואתחזר אשא כקדמיתא. כד מטא להאי פסוקא [שה"ש ב', ה'] סמכוני פאששות רפדוני פתפוחים פי חולת אהבה אני, לא יכיל למסבל רבי עקיבא, וארים קליה בבכייתא וגעי, ולא הוה ממלל מדחילו דשכינתא דהות תמן. אורי ליה כל עמיקתא ורזין עלאין דהוה ביה בשיר השירים, ואומי ליה אומאה, דלא לישתמש בשום חד פסוק מניה, כי היכי דלא ליחריב עלמא קודשא בריך הוא בגיניה, ולא בעי קמיה דישתמשון ביה בריית, מסגיאות קדושתא דאית ביה. לבתר נפיק רבי עקיבא וגעי, ונבעין עיניו מיא. והוה אמר ווי רבי ווי רבי, דאשתאר עלמא יתום מנך וכו' יעו"ש.

דף ר"ן, בזה"ל, רבי נחמיה אומר, כאילו כפר בעיקר, שנאמר [מלכים ב' י"ז, ט'] וַיִּחַפְּאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים [אֲשֶׁר לֹא בָּן] עַל יְיָ [אֱלֹהֵיהֶם]. רבי צדקיהו אומר, למה הוא דומה קורא שיר השירים בזמן הזה? למלך שקישטו לו כלה בתכשיטין. באה שפחה והרגתה, ולבשה תכשיטיה. כשבא המלך להזדקק לה, מצאה שפחה. אמר לה, ומי הביאך לכאן? אמרה, אל תפתח פה לשטן, שאני היא כלה מקושטת.

רבי צדקיהו, רומז כאן דבר עמוק. הוא אומר, הרי בעוה"ר בגלל שאנחנו בגלות, הקב"ה הסתיר את פניו ממנו, אזי אומות העולם מתרברבים שהם כביכול לקחו את המקום שלנו. זאת השפחה, אשר תמורת הגבירה, שלקחה את התכשיטים שלנו. הנצרים לקחו גם את התנ"ך שלנו. לכן, בעוה"ר גם שיר השירים כאילו נלקח מאיתנו. כך דעת רבי צדקיהו.

אבל מה שחשוב הוא, זאת הפיסקא הבאה. וחכמים אומרים, מותר לקרות שיר השירים על פשטיה. ואין מורין בו דבר חכמה, אלא לדיין או לראש העיר.

כך הלשון שם, לקרוא זאת 'על פשטיה', דהיינו אל תתעמק בזה. תקרא זאת בשטחיות. ולגבי ההמשך, 'ואין מורין דבר חכמה, אלא לדיין או לראש העיר', אינני יודע למה לדיין דוקא, או לראש העיר? אולי זאת טעות, וצ"ל לראש ישיבה. אינני יודע. הדברים סתומים וחתומים.

מצוה שהיתה לנו בכלל היתר ונאסרה, זו אשת אח ושיר השירים. גם כאן אינני יודע, למה דוקא שני הדברים הללו. כביכול נראה, שכעת הוא – רבי' זכריה הרופא – חוזר להביא את דעות המתנגדים.

דבר אחר, כל ההוגה שיר השירים בלא טהרה, אינו נפטר מן העולם עד שנפרעין ממנו, שנאמר [שופטים ה', ב'] בְּפָרַעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בָּרְכוּ יְיָ.

אינני כ"כ מבין, למה אחרי שהוא הביא את דעת חכמים, הוא מביא דעות האומרות ההיפך, שצריך דוקא טהרה. כל שכן מה שהוא כותב, 'מצוה שהיתה לנו בכלל היתר ונאסרה'. בשלמא לגבי העניין של 'בלא טהרה', ברצונו

השלמה בעניין ל' קדושות בשבוע וכו', וראיות ממדרשי חז"ל כי פעמים רבות היה העולם צריך להיחרב, אולם הקב"ה עצמו מכין ומעורר זכויות ועצות בכדי למנוע זאת.

דיברנו בס"ד ובשיעור מוצש"ק חיי שרה ומוצש"ק ויגש ומוצש"ק ויחי התשפ"ג בעניין שלושים קדושות בשבוע, שבזכותם העולם לא נחרב. והבאנו על כך שאלה, כי אם כן, למה בזמן רשב"י, הקב"ה שלח מלאך להחריב את העולם? הרי כבר ישנן שלושים קדושות?

והסברנו, כי ישנו הבדל, באיזה מצב נמצאים. אם העולם צריך להיחרב, ובזכות רשב"י הוא לא נחרב, אזי העולם נשאר על – כפי – המעמד הקודם. אבל אם בעת צריכים לסמוך על שלושים קדושות, זהו כבר שפע אחר בעולם, זאת דרגא פחותה. זה לא אותו 'עולם'. זאת ירידה, כי ההשגות וההבנות והקדושה והשפע שישנו בעולם, הוא לא כפי שהיה. זהו מצב אחר.

חושבני, כי את הכלל הזה, צריכים לומר במקומות רבים מאד. כי אם לא כן, לא נמצא ידינו ורגלינו בבית המדרש.

ישנו מאמר בתנא דבי אליהו זוטא [פרק חמישי] בזה"ל, בכל יום ויום יוצאים מלאכי חבלה מלפני הקב"ה לחבל את כל העולם כולו, שאלמלא בתי כנסיות ובתי מדרשות שהיו תלמידי חכמים יושבים בהם ועוסקים בדברי תורה, היו מחבלים את כל העולם כולו מיד, שנאמר [ישעיהו נ', ב'] מדוע פאתי ואין איש, קראתי ואין עונה וגו'.

לכאורה, למה יוצאים מעיקרא מלאכי חבלה? אלא פדאמרן.

דרך אגב, לפני שנמשיך, ברצוני להוסיף – וכבר אמרתי זאת בזמנו – שנראה שישנו קצת שיבוש בדברי רבי זכריה הרופא. כתוב שם, שיצתה רוח מגיהנם לשרוף את העולם, ועמדה מדת הדין ואמרה וכו'. לכאורה, וכי מדת הדין דוקא באה לבטל זאת? היא זאת שאומרת, זלמה יצתה זאת הרוח, העולם לא כדאי להיחרב? ה"ז בהיפך. היא רוצה להחריב.

אלא לכאורה נראה, כי היה כתוב בראשי תיבות, מד"ה, והכוונה מדת הרחמים, אולם מי ש'פתח' את הר"ת, פתחם בטעות וכתב 'מדת הדין'. לא 'מדת הדין', אלא צריך להיות 'מדת הרחמים'.

אבל יש כאן לדייק, במלה ז'למה יצתה זאת הרוח? כאשר מתחילים עם האות וא"ו, הדבר מראה כי כביכול זה מיד, תוך כדי דיבור. ז'למה'. הרי לא מתאים להתחיל עם וא"ו, אלא פירוש, תכף ומיד. ז'למה', מה פתאום?

ולגבי המלים, אין העולם כדאי להיחרב 'ביום' שניתן בו שיר השירים, זה ג"כ נראה לי שיבוש. מה הפירוש, 'ביום' שניתן בו שה"ש? וכי המדובר, רק על הזמן שבו שלמה המלך אמר לראשונה את שיר השירים? הרי כתוב, 'פעם אחת' יצאה הרוח, ולא משמע שבאותו היום דוקא. אולי צריך להיות, 'מיום' שניתן בו שה"ש. מיום תמורת ב"י. דהיינו, מאותו היום שניתן בו שה"ש, ואילך, ישנה זכות גדולה. לפי הדעה של אותו חכם.

זאת בכדי להבין קצת, את העניין דלעיל.

במלים אחרות, יוצא שלגבי הרבה דברים, העולם ח"ו צריך להיחרב, וישנן איזה זכויות אשר מגינות. הדבר מראה לנו מצד אחד, כמה מסוכן מבחינת מדת הדין, בעוה"ר אין הכי נמי, העולם מכעיס את הקב"ה. אבל מצד שני, הקב"ה נתן לנו עצות ופתרונות, אפילו לגבי הדבר הזה. מצד אחד הוא מראה לנו כמה העולם גרוע, זה לא דבר שהקב"ה אינו צריך להתייחס לכך, והעולם אכן צריך להיחרב, אולם לאידך גיסא, בכדי להראות את מדת רחמיו וחסדיו, למה בכל זאת הוא לא מחריב את העולם.

גם משה רבינו ע"ה, כאשר היה מעשה העגל, לפי מדת הדין היה צריך להיות אסון כבד רח"ל, וכמו שנאמר ועתה הניחה לי ויחר אפי בקם ואכלים [שמות ל"ב, י"], כפי שהגמרא מדייקת במסכת ברכות [דף ל"ב ע"א], שהקב"ה רומז למשה רבינו ע"ה במלים ועתה הניחה לי, ומשה רבינו הבין לנכון כי פירושו שהדבר תלוי בו, שכעת זהו התפקיד שלו, וע"כ הוא צריך

הדברים אינם לחנם. או כפי שאמרנו, בשביל שיבינו שזאת סכנה, וח"ו הדבר אינו עובר בשתיקה, יכול להיות שיבוא חרבן רח"ל. ומצד שני, הקב"ה לא מוותר. אם ח"ו לא מתקנים, אזי יורדים ויורדים, ואין לנו את מי להאשים, רק את עצמינו.

דברי מהרי"ץ זיע"א לגבי ברכת על נטילת ידים גם בליל הסדר שהיא לאחר הנטילה, דלא כהתכאליל הקדמוניות והרמב"ם, יסוד חשוב בהבנת שיטת מהרי"ץ בזה ובכיוצא בזה, ופליאה על ספר 'שולחן ערוך תימן' שהביא את מנהגם של כת הדרדעים בעניין דלעיל. הגר"ש בעדני שליט"א חיבב והעריך את מסורת תימן יע"א.

בליל הסדר, יש פעמיים נטילת ידים, בברכה. על הטיבול הראשון, ואח"כ לפני אכילת המצות. בשניהם מברכים בנוסף, 'על נטילת ידים'. ומהרי"ץ כותב [מובא גם בהגש"פ עץ חיים] במפורש בזה"ל, 'יטול ידיו ויברך'. מובן שהברכה היא אחרי הנטילה. כך בליל הסדר. וגם ב'סדר ברכת המזון', בחלק ראשון, העלה מהרי"ץ את הברכה אחרי הנטילה יעו"ש לשונו.

ולכאורה הדבר פלא, כי זה לא כפי דעת רבינו הרמב"ם, הכותב בהלכות ברכות [פרק ו' הלכה ב'], וגם בהלכות חמץ ומצה [פרק שמיני הלכה א'], שהברכה היא לפני הנטילה.

וז"ל הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה [שם], סדר עשיית מצוות אלו בליל חמשה עשר, כך הוא. בתחילה מוזגין כוס לכל אחד ואחד, ומברך בורא פרי הגפן, ואומר עליו קידוש היום וזמן, ושותה. ואחר כך מברך על נטילת ידים, ונוטל ידיו וכו'.

ובהלכה ב' הרמב"ם כותב, מתחיל ומברך בורא פרי האדמה ולוקח ירק ומטבל אותו בחרוסת ואוכל כזית הוא וכל המסובין עמו כל אחד ואחד אין אוכל פחות מכזית וכו'. כזית מן הירקות, בשביל מה שנקרא כרפס.

ואח"כ [בהלכה ו'] כותב הרמב"ם, ואחר כך מברך על נטילת ידים ונוטל ידיו שנית, שהרי הסיח דעתו בשעת קריאת ההגדה. ולוקח שני ריקין וחולק אחד מהן וכו'.

שלא להניח להקב"ה. לא לעצור. וועיין שיעור מוצש"ק תולדות התשפ"ג.

חושבני, כי הרעיון הזה, כתוב בספר הזוהר הקדוש [פרשת כי תשא, דף קצ"א ע"א], בין השיטין.

כתוב שם שרבי שמעון בן יוחאי אמר כך, פני רחמימאי, עיטא בתרווייהו בדא תנדיר, ודא הוא דלחישו לי בלחישו, דלא תזי לגלאה, דברא לא ינדע.

רשב"י אומר, שהוא קיבל בלחישא – לחשו לו – את סוד העניין. כי הקב"ה רוצה לאיים, הוא בא להכות לבנו עם הרצועה, אבל הוא רומז לאחד השרים, שהוא יציל אותו. דהיינו, הקב"ה בסופו של דבר אינו רוצה להרוג אותו, אלא מטרתו רק לאיים על הבן. להגיד לו, לחנך אותו, תשמע, עשית דבר גרוע. א"כ יש את ה'איוס', אבל לא שהתכנית של הקב"ה היא שבסופו של דבר אכן יהיה כליון, אלא הוא רק רוצה להפחיד את הילד, בכדי לעורר אותו. אבל הקב"ה מכין את התרופה מראש.

ממשיך הזוה"ק וכותב, ויחמי דהא רצועה אתתקנת, וידחל תדיר. שתהיה לו – לאותו הבן – את היראת שמים, את הפחד. אבל תרווייהו בעיטא דא, ובעיטא חדא.

הרי בעצם משה רבינו, לא היה צריך לדבר. כי איפה השכינה? למה השכינה לא הגינה? הרי היא אמורה לעשות זאת? אלא בגלל שבמעשה העגל ישראל פגמו בשכינה וכו'. מי שיעיין שם בפנים, ובמפרשי הזוהר, יבין זאת ביתר הרחבה. שהקב"ה רחמנותו גדולה על ישראל להצילם, שלא יכלו ח"ו. ולענייננו גם על כל העולם כולו, שלא ייחרב. הקב"ה רומז לצדיקים לבטל את הגזירה, לפעול לאידך גיסא.

אמרתי רק את הנקודה העיקרית, שהקב"ה נותן דברים בעולם בכדי לעורר, ומצד שני לא שסוף המחשבה שהדבר יהיה, אלא הקב"ה הכין מראש, הביא עצות מרחוק, אמונה אומן, איך לתקן את העניין, שבסוף העולם לא ייחרב. אבל בכל זאת, יש לדברים משמעות.

שאל אותי ידידנו הרב ישראל בידה הי"ו, כי גם בתכאליל הקדמוניות כתוב, שהברכה היא לפני הנטילה, כדעת הרמב"ם. שמא מהרי"ץ לא ראה זאת?

עניתי לו בס"ד, חס ושלום. אין דבר כזה, שמהרי"ץ לא ראה זאת. מה הפירוש, 'לא ראה'? אלו דברים מפורשים, שאפילו אנחנו יודעים אותם, איך ניתן לבוא ולומר שמהרי"ץ לא ידע?

כמרכן, הלוא הדבר כתוב בהדיא שתי פעמים ברמב"ם, והרי מהרי"ץ בכל הנהגות ליל הסדר, העמיד כמעט הכל כדעת הרמב"ם. משה רבינו בגאולה הראשונה, וגם בליל הסדר אצלינו זה רבינו משה, הוא המנהיג, זהו הרמב"ם. כמעט כל סדרי ההגדה, לפי מנהגי הקדמונים, היא עפ"י דעת הרמב"ם. ובעצם, זה לא דוקא בגלל הרמב"ם – כי הרי ישנם מעט דברים מיוחדים לדעת הרמב"ם, שלא נתקבלו אצלינו, לא ניכנס כעת לכך – אלא המדובר דוקא על הדברים אשר בעצם גם קדמוני קדמונינו – עוד לפני הרמב"ם – כך היו נוהגים. רק כיון שהרמב"ם הלך בשיטת הגאונים, ממילא המסורת, ומה שהוא כתב, זה הלך ביחד. אבל בפועל, מצמידים זאת לרמב"ם, כיון שספרו מוכר ומסודר.

ולא רק זאת, אלא בעוה"ר ישנם רבים שאני שומע בזמנינו, שהחליטו שאם הרמב"ם כותב לברך לפני הנטילה, הם ג"כ יברכו לפני הנטילה. הרמב"ם אומר. הרמב"ם.

לכן צריכים לדעת, כי מה שמהרי"ץ כתב, זהו המנהג המקובל בכל תפוצות תימן, אף אחד לא נהג לברך על נטילת ידים לפני הנטילה, רק אחרי הנטילה לפני הניגוב. חוץ מכת הדרדעים. הם שהתחילו בכך, הרמב"ם הרמב"ם, ושינו זאת. זה אחד מהשינויים שלהם. עשו 'תיקונים' שאינם אלא קלקולים. רפורמות. אם כן, אלו העושים כך בזמנינו, או שהם אינם יודעים שזה בא מהם, או שנכנסו להם דעות זרות. זהו כפי שהגדיר משהו בכגון דא בזה"ל, 'יש פה קצת דרדעיות'... קצת...

שאלה מהקהל: המדובר לגבי כל נטילת ידים לסעודה, לאו דוקא בליל פסח? תשובת מרן שליט"א: נכון. בלי קשר לפסח דוקא. בליל פסח זה פעמיים, אבל בעצם זה לגבי כל ימות השנה.

השאלה היא, למה מהרי"ץ התעלם מהתכאליל הקדמוניות ומהרמב"ם, הכותבים שהברכה היא אחרי הנטילה?

והאמת היא, שאפילו בשלחן ערוך [או"ח סי' קנ"ח סעיף י"א] הביא, איזו עצה לעשות, ליטול ידים ולברך עוד הפעם. הרי אפשר לעשות פתרון, בכדי לצאת גם את דעת הרמב"ם.

הרמב"ם מסביר [בשלהי פ"א מהלכות ברכות] בעצם, למה נוסח הברכה הוא 'על נטילת ידים', ולא 'ליטול את הידים'. הרי לפי שיטת הרמב"ם, היה צריך לברך בנוסח 'ליטול את הידים', אם הינך מברך לפני הנטילה. הרמב"ם עונה, כי כיון שזאת רשות, הרי אין חובה לאכול לחם, רק אם האדם רוצה לאכול הוא צריך ליטול את ידיו. אם אברך 'ליטול את הידים', משמע כי כביכול ישנה חובה ליטול, והדבר אינו כן, כי לא חייבים ליטול. אל תאכל, ואל תיטול. זהו כפי הברכה, 'על השחיטה', מברכים לפני ששוחטים 'על השחיטה', ולא מברכים 'לשחוט'. הדבר על יסוד הסוגיא במסכת פסחים [דף ז' ע"ב], וכך היא דעת הרמב"ם, שזוהי המסקנא שם. והדברים עתיקים.

ברצוני להסביר בס"ד יסוד חשוב, בשיטת מהרי"ץ, לגבי הנושא הזה. כי אני רואה, שאנשים מתבלבלים [או שמבלבלים אותם].

צריכים לדעת, לגבי שיטת מהרי"ץ, כדלקמן. הרי ישנם מנהגים של קדמונים, וישנם מנהגים שלאחרונים. שיטת מהרי"ץ היא, ללכת בדרך ממוצעת. לא באופן קיצוני, לצד מנהגי הקדמונים. ולא באופן קיצוני, לצד אלו ששינו את המנהגים והלכו אחרי השלחן ערוך. מהרי"ץ עשה פשרות, או קבע מסמרות בפשרות שעשו חכמי הדור או הדורות שלפניו. היכן שאפשר לפשר, הוא עשה זאת.

נקיות, אז אם הן אינן נקיות, כיצד אתה יכול לברך? תברך אחר כך.

מהי דעת הרמב"ם, לגבי מי שיברך אחרי הנטילה? זאת ברכה לבטלה?

הרי גם הרמב"ם מודה, שאם האדם יודע שידיו אינן נקיות, לא מְסַתְמָא, אלא הוא יודע בבירור שידיו מלוכלכות, ואין לו אפשרות ליטול ידיים פעמיים, יש לו אפשרות ליטול רק פעם אחת, בודאי שגם הרמב"ם יודה שלא יברך לפני הנטילה, אלא אחרי הנטילה. כי אדרבה, נוסח הברכה הוא 'על נטילת ידיים', זהו לשון עבר. הדבר הפוך, הרמב"ם צריך להסביר, למה מברכים 'על נטילת' לפני הנטילה, למרות שזהו לשון עבר. היה צריך לתקן לברך, 'ליטול'. אלא ישנו תירוץ, שזהו דבר הרשות. אבל אם אברך אחרי הנטילה, זה לא שהדבר נקרא, שכביכול זמן הנטילה כבר עבר.

זה לא כמו שהאדם יברך, אחרי השחיטה. לפי מה שאנחנו פוסקים להלכה – אמנם ישנם ראשונים שאינם מסכימים לכך – אם אדם שחט ולא בירך, הוא אינו יכול לברך אחרי השחיטה, כי כבר נגמרה השחיטה. אבל לגבי לולב, מברכים 'על נטילת לולב' למרות שכבר הגבהנו את הלולב, 'ומדאגביה נפק ביה', כיון שישנם עוד נענועים, שהם בגדר 'מצוה כהלכתה'. כל זמן שלא עשינו את הנענועים, הדבר נקרא שעדיין הברכה היא נמשכת. החתם סופר כותב, כי 'כהלכתה' היינו, שזאת 'הלכה למשה מסיני' לעשות נענועים וועיין שיעור מוצש"ק תולדות התשע"א, ומוצש"ק בראשית התשע"ט.

בנדון דידן, אחרי נטילת ידיים, ישנו ניגוב. בלי ניגוב הידיים, אי אפשר לאכול. אדם האוכל בלי ניגוב ידיים, נחשב כאילו אכל לחם טמא [עיין סוטה דף ד' ע"ב]. גם הרמב"ם מודה לכך. זאת גמרא מפורשת. אם כן, הניגוב הוא כביכול חלק מן המצוה. הדבר נקרא, שהמצוה עדיין לא נגמרה. כל זמן שלא ניגב, יש מקום לברכה. אז גם הרמב"ם יודה, כי אחרי הנטילה, יוצאים ידי חובה. רק שהוא עצמו סובר, שלכתחילה

למשל, לגבי כוס חמישית בליל פסח. הרמב"ם כותב [שם פרק ח' הלכה י'], שאפשר לעשות כוס חמישי. מי שרוצה לשתות כוס חמישי, שיעשה כוס חמישי, רק שיאמר עליו את ההלל הגדול. בלעדי זה, היינו אומרים רק את הלל המצרי, לא את הלל הגדול.

כך לשון הרמב"ם, ויש לו למזוג כוס חמישי. כאשר הרמב"ם כותב בלשון 'יש לו', הכוונה היא שיש רשות. זהו הסגנון של הרמב"ם, כידוע. ולומר עליו הלל הגדול, מהודו ליי"י כי טוב, עד על נהרות בבל. וכוס זה, אינו חובה כמו ארבעה כוסות.

אומר על כך מהרי"ץ בזה"ל, ורוב העולם ראו, כיון שאין חיוב בדברי הרמב"ם לשתות כוס חמישי, שב ואל תעשה עדיף. כיון שלדעת אחרים, איסור לשתות כוס חמישי. ישנם ראשונים הסוברים, שאסור לשתות כוס חמישי, כיון שבכך אתה מוסיף על ד' כוסות שתיקנו חכמים.

על כן נהגו לסמוך הלל הגדול להלל המצרי. דהיינו, לפי דעת הרמב"ם, זה אחרי כוס רביעי, הלל הגדול הוא בסוף, אחרי יהללך וכו'. בנפרד. עוד כוס חמישי. על כן, ביטלו את הכוס החמישי. לא צריך. למה ניכנס למחלוקת? זאת היא הפשרה.

בעין זה נלע"ד שהוא גם בנדון דידן, בעניין 'על נטילת ידיים' אחרי הנטילה. הרי הרבה ראשונים סוברים שאי אפשר לברך על נטילת ידיים לפני הנטילה. הסיבה שתיקנו על נטילת ידיים לפני האוכל – חוץ מן הטעם של 'זהתקדשתם והייתם קדושים', 'זהתקדשתם זה מים ראשונים, 'זהייתם קדושים' זה מים אחרונים וכו'. הטעם הפשוט הוא – מפני שהידיים עסקניות הן. אפילו שהאדם חושב שידיו נקיות, אבל לפעמים הוא לא שם לב, אולי הוא נגע במקום לא נקי, והוא אינו יודע. ובפרט שזה משום 'סרך תרומה', על כן התקינו לעשות נטילת ידיים. החשש הוא, שמא הידיים אינן נקיות. אם כן, איך אתה יכול לברך? הרי אתה אומר, שהסיבה לנטילה היא מפני שהידיים אינן

צריך 'עובר לעשייתך, ויש לברך קודם גם פה. כך יותר טוב.

ברם, כיון שישנם כאלה הסוברים ההיפך, ולדעתם לא טוב לברך לפני כן, על כן הנהיגו אבותינו בדורות שלנו – זאת הפשרה של מהרי"ן, או רבותיו – לשנות את הדבר. הם אמרו, היכן שישנן שאלות, דברים שאפשר לעשות לפי כולי עלמא, עדיף לנהוג בדרך ממוצעת, בדרך שהיא לפי כל הדעות. הדבר אינו נגד הרמב"ם, וגם הרמב"ם יודה לכך, לכל הפחות שהדבר בגדר אפשרי.

ובפרט, שכולם מעידים כי כך הוא מנהג העולם. דהיינו הפוסקים בשאר תפוצות ישראל. ולדעתי הקטן יכול להיות, שאפילו קדמונינו כך נהגו, הרמב"ם כתב ככה, אבל בכל זאת נשאר המנהג כך. הרי ישנם כבר גאונים הכותבים, שהברכה היא אחרי הנטילה, אפילו רבי סעדיה גאון, כמפורש בסידורו דף ח"פ, ודף קל"ו, ודף קמ"ה. הרי שישנן דעות כאלו, עוד הרבה לפני הרמב"ם. גם גאונים שהרמב"ם סומך עליהם, ומחשיב אותם. ע"כ יכול להיות שאפי' אצל קדמונינו היה כך המנהג, ולאט לאט הוא התחזק. אמרו, טוב, לא צריך ללכת בקיצוניות, לפי דעת הרמב"ם עד הסוף.

בשיעור הקודם הסברנו ותירצנו בס"ד עניין קרוב לנ"ד לגבי הפירות שמהם עושים את החרוסת לליל פסח. לאפוקי ממי שכתב כי המנהג בקהילותינו הוא דלא כרמב"ם ודלא כהתכאליל. ואמרתי [כנדפס שם בדף 8, ד"ה כן] שאני לא אומר זאת סתם, אלא משום דאיכא נפקא מינה וכו'. כוונתי היתה לענייננו זה. וע"ע לקמן ד"ה ומה.

לכן אנשי הכת [דרדעים], אשר עשו כל מיני שינויים, וכביכול מראים עצמם שהם מחמירים. למשל, רבים בזמנינו אינם יודעים, כי אבותינו בעבר מעולם לא עשו בציציות יותר משבע חוליות, והם באו ועשו י"ג חוליות, כביכול זאת חומרא והידור [עיין מ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך ס"פ שלחלך, ובשיעור מוצש"ק שלחלך התש"ע, ומוצש"ק בהר התשע"ד]. ישנה עדות כבר של רבי אברהם בן הרמב"ם, הוא אומר במפורש,

'העולם עושה שבע'. וגם בתימן אבותינו נע"ג, ככה עשו. אבל הם, לקחו מה שנא' ונעשה לנו שם, עשו מקרוב כל מיני שינויים, בכדי להתבלט. וכמובן, שצריך להתרחק מאד מן הדברים האלה. לפקוח את עיניהם, שיבינו שדרכם אינה נכונה.

הלכך אני מתפלא, שבספר 'שלחן ערוך תימן', הביאו גם את הדעה הזאת, כביכול יש להם על מה לסמוך. טוב, אני מניח שהם לא ידעו שהדבר כך. מי המרים המאדרים.

האמת היא, כי ראשית, אני שמח מאד על הספר הזה, שלחן ערוך תימן, מאת הרב עמית שלומי שליט"א והרב אברהם אורי שלומי שליט"א, מהעיר רחובות ת"ו.

דבר ראשון, יישר כוחם ששלחו לי את הספר, באמצעות ידידנו הרב דוד צדוק הי"ו, מהעיר רכסים ת"ו. המיוחד בספר, שהוא 'כולל בתוכו פסקי ומנהגי ק"ק תימן יע"א, בלדי, שאמי, שרעב'. פעם ראשונה שכתבו מצורף, 'בלדי, שאמי, שרעב'. בעבר חשבתי, עד היום, כי בדר"כ השרעבים – כיון שהם היו הכי רחוקים מן המסורת, אצלם חלו הכי הרבה שינויים – סברתי כי לא מעניין אותם הדברים האלה. שכחו מזה, וממילא הם רוצים להמשיך לשכות. הלכו עם שלחן ערוך, וכיום רוצים ילקוט יוסף... התפעלתי לראות, כי ישנם בזמנינו אברכים, ת"ח שרעבים, אשר דוקא רוצים להמשיך את מסורת אבותינו ואבותיהם. דברים רבים שהם ראו, גם אצל השרעבים, כי נשארו להם חלק ממנהגי הקדמונים, ויישר כוחם שהם מחזקים את זה.

[לגבי הברכה אחרי הנטילה, עיין מה שכתבתי בספר מתנות כהונה שבסוף ספר אוצרות תימן סימן ב' דף רי"א מד"ה מנהגינו.

ומה שאמר מעכ"ת שליט"א כי יכול להיות שאפילו קדמונינו כך נהגו, צריך ביאור כיצד יתכן הדבר, שהרי בכל התכאליל שלהם כתוב לברך לפני הנטילה. ולא דאמי לאופן עשיית החרוסת שכתבו לא כמנהגינו ממש, וביאר מעכ"ת שהם נקטו את העיקר. ומדברי מהר"ע קורח בסערת תימן דף צ"ט שלא הזכיר זאת

או זו? העיקר הוא ללמוד את הגמרא ולהבין אותה על פריה מזה צומחים ת"ח גדולים. אבל לכן אנחנו במבוכה, כי אנחנו רוצים לשמר את המסורת.

לכן צריך לעשות תקנה לזה, שגם הבחורים שלנו שנמצאים בישיבות האשכנזיות והספרדיות, שיהיה להם מידע – זו מלה מודרנית, ועדיף לומר ידיעה – על המסורת של תימן בכל ענין וענין, על ידי הדפסת חוברות מפעם לפעם. וגם לעשות כנסים כאלה, ולדבר הלכה למעשה.

אבל, הוא נתן את זה עלי. וז"ל, אני מקווה שהרב רצאבי באמת יעשה ככה ויסביר, הוא מומחה בתורת רבינו מהרי"ץ. וגם לעשות חוברות כאלה בהם יובא מתולדותיו, הנהגותיו, וגם מתשובותיו, זו ברכה שהצעירים שלנו ידעו שהיו לנו גדולים, ואחר כך גם משאר גדולי תימן. הוא נתן לי את התפקיד הזה. בסדר.

ובהמשך הוא אמר כך, בתלמודי תורה של ש"ס, ביקשתי מהרב אהרונר שהיה אחראי על הטעמים, אמרתי לו אתה מלמד טעמים, גם לתימנים יש טעמים. כשאתה מרכז כמה כיתות ביום שישי ללמד טעמים, אתה חייב לרכז כמה כיתות של תימנים, ותביא להם מרי, שילמד אותם את טעמי המקרא של תימנים, שיבואו הביתה ידעו לעלות לתורה וימשיכו את המסורת של הקהילה שלנו, שהיא קריאה מדוקדקת.

כידוע שהקריאה התימנית היא מדוקדקת, מכל הבחינות. גם מבחינת היגוי האותיות וגם מבחינת הטעמים. [שמעתי פעם מהרב רצאבי שנשכחה קריאת הסגול, היא נשמעת כמו פתח, וצריך לחזק אותה קצת]. אינני יודע, האם הם עשו זאת. על הסגול, הסברנו כבר בעבר.

וצריכים לשבת כל הרבנים התימנים, למצוא שתהיה דרך ברורה בדברים האלה ודומיהם שאני נשאל מידי פעם מבחורי ישיבה ואני נבוכ בהם, מצד אחד שלא ירגיש את עצמו זר בישיבה, אלא שיהיה אוכל כמו כולם והכל כמו כולם. מצד שני כמה שאפשר לשמור.

בין העניינים שקדמונינו לא קיבלו בהם את דעת הרמב"ם, אין ראיה לכאן או לכאן, דהא בלאו הכי תנא ושייר עוד עניינים רבים, ואפילו עניינים המצויים בכל יום כמו נדון דידן. ואולי כוונת מעכ"ת לקדמוני קדמונינו, דומיא דברכות השחר שלא נהגו כדעת הרמב"ם אפילו בזמנו של בנו רבינו אברהם כמבואר בתשובותיו, ורק לאחר מכן קיבלו דעתו, אולי בעיקבות תשובת רבינו אברהם. אך אם כן אין זה מחזק את מנהגינו כיום, שהרי לא מכח מנהג קדמונינו הראשון שינו את המנהג. איתמר. ובל"נ נעמוד על כך בשיעור נוסף. יב"ן.

דרך אגב, גם הגר"ש בעדני זצ"ל, שהיה ג"כ שייך אל המחוזות האלה, יפה מאד שפירסמו כעת ממש בעלון דרכי אבותינו בזמנו את מה שהוא דיבר בשנת התשס"א [במעמד הקבלת פני מרן שליט"א, בחול המועד סוכות התשס"א], זכרנו את זה, הוא אמר בתוך דרשתו בזה"ל, אני עצמי מכה על חטא שלא המשכתי במסורת. למדתי אצל אשכנזים וספרדים, ולא אסתיעא מילתא. אבל מי שיש ביכלתו, חייב לעשות הכל כדי להחזיר עטרה לישנה.

א"כ הוא לא ח"ו התנער מכך, ואדרבה הוא הצטער על פתגמא דנא, ועל זה שלא גידל וחינך את בניו בדרך הזאת, כיון שכבר לו בעצמו לא היה מאיפה לינוק.

ובפעם השנייה, בהילולת מהרי"ץ שנערכה ביום כ"ח ניסן התשע"ה, היה אז כנס ההקמה של קרית מהרי"ץ, שהיתה תכנית להקים בעיר עמנואל ובעוה"ר לא זכינו שיצאה לפועל, גם שם הוא דיבר בדברים יקרים, אשר לא היינו חושבים שהוא יאמר אותם. ביקשתי שבעז"ה בקובץ דברי חפץ הקרוב, ידפיסו את הדברים בשלמותם. ישנה הקלטה, של שני הדברים. שיפרסמו את כל מה שהוא אמר במדוייק, מהתחלה ועד הסוף.

כך הוא אמר, הבעיא היא שהבחורים שלנו – התימנים – גדלים בישיבות אשכנזיות או ספרדיות, ואין שם זכר לרבותינו. ובאמת אני לא מצטער על זה, דוקא ההיפך. טוב שלא יהיו בנפרד. וכי חייבים ללמוד תורה דוקא בדרך הזו

למשל לענין התפילה אני אומר, אם אתה מתפלל לבר תתפלל כמו תימני, לא כמו ספרדי ולא כמו אשכנזי. לדעתי להתפלל כמו אשכנזי זה איסור גמור, זה עילג. תימני שיתפלל כמו אשכנזי, הוא סתם טיפש. וכו' וכו'.

הדפיסו את הדברים דלעיל, בעלון כתרי תורה [בשב"ק זאת, יתרו התשפ"ג], אבל ביקשתי מהרב אביחי שרעבי הי"ו, שיפרסם בשלימות בדברי חפץ שיצ"ל לקראת חג הפסח שיבוא עלינו לטובה ולברכה. אמרתי לו, שגם לפני כשלוש עשרה שנה, בכינוס של פעולת צדיק, הוא דיבר, בעז"ה הדפיסו חלק מזה בעלון אז, ועכשיו בעז"ה התעוררו לפרסם זאת, בכדי שלא יחשבו שהוא 'מחוץ למחנה'. שהוא סובר אחרת.

נזכרתי איך פעם אחת, בסיום חופה וקידושין שערכתי בס"ד, בדרך לצאת, פתאום אני רואה את הגר"ש בעדני זצ"ל מזדרז להיכנס לאולם. הוא הצטער שסיימנו, ואמר לי, שמעתי שאתה עושה את הקידושין כמו בתימן, על כוס יין, מקודשת לי ומאורסת לי וכו' בחמרא דבכסא הדין וכו', והשתוקקתי לשמוע ולראות את זה. ולא זכיתי. איחרתי. היתה ניכרת ממש שמחה על פניו על שאני עושה זאת. וירבו כמותו בישראל.

*

בספר שלחן ערוך תימן [דף ל"ח, הערה ד'] מובא כך, ידוע ופשוט, וכן התברר לן אחר חקירה ודרישה במנהג המחוזות השונים, שהמנהג הפשוט והרווח בק"ק תימן מן הצפון (חידאן) עד הדרום (שרעב ועדן) הוא, א' ליטול ידיהם ג' פעמים (לסירוגין). ב' לברך על הנטילה קודם הניגוב.

הם מדברים שם, לגבי נטילת ידיים שלבוקר, אבל ה"ה לגבי הסעודה, כפי שהם כותבים בהמשך [בסוגריים מרובעות], וכמו בנטילה לסעודה, שנוהגים לברך קודם הניגוב. כפי שאמרנו, כי הניגוב עדיין נחשב מקשר לנטילה.

וכן ראיתי שכתב בפשטות הגר"ע בסיס זצ"ל בשו"ת בית העזרי [ח"ד סי' ח' אות ו', עמ' טז]

בסוגריים, ע"ש. וכן כתב בפשטות מוהר"ח כסאר בספריו (וכפי שנביא לקמן בסמוך).

אמנם בעי"ת צנעא ואגפיה, יש חילוק במנהג זה. א' יש שנהגו כדעת הרמב"ם [פ"ו מהלכות ברכות הל"ב] לברך קודם הנטילה. אך הוא מנהג מיעוטא דמיעוטא דאינשי, וכמעט אין מי שנוהג כן בדורות האחרונים. ומ"מ מי שנהגו אבותיו כן, בודאי שימשיך מנהג אבותיו.

אולי הם לא ידעו, שהמקור לכך הוא מעיין משחת ומקור נרפש. זה לא 'מנהג'. המציאו וחדשו את זה. וכמובן ההיפך, צריכים לבטל זאת, ולמחוק את זה.

ובהמשך הם כותבים, ב' יש נוהגים [והם הרוב] ליטול ידיהם ג' פעמים, ולברך קודם הניגוב [וכמנהג הפשוט והרווח בשאר מחוזות תימן]. וכן ראיתי מבואר בדברי מוהר"ח כסאר בשו"ת החיים והשלום [סי' ב' וסי' ג'], שנהגו ליטול ידיהם שחרית ג' פעמים [אך לא לסירוגין], ועוד כתב [סי' ע"א] שהמנהג לברך על הנטילה קודם הניגוב. וכן הוא גם בחיבורו [(שם טוב) על הרמב"ם [פרק ז' מהלכות תפילה הל"ד]. ופרק ו' מהל' ברכות הל"ב]. הרי שלפי עדות מוהר"ח כסאר, המנהג במקומו (צנעא) הוא ליטול ג' פעמים [אך לא לסירוגין] ולברך קודם הניגוב. עיין היטב שם ושם. [ואין לומר שמה שכתב [בסי' ע"א] שהמנהג לברך קודם הניגוב, הוא דוקא בנטילה לסעודה וכו'.

ובהמשך כתוב, וכן מבואר בפשטות בכמה תכאליל ישנים שראיתי, שלא הזכירו ניגוב כלל, אלא רק העתיקו דברי הרמב"ם בהלכות תפילה [פרק ז' הל"ד] שכתב, "כשנטל ידיו מברך" וכו' עכ"ל. [וחלקם אף כתבו במפורש, שהברכה היא קודם הנטילה, וכדעת הרמב"ם [פרק ו' מהל' ברכות הל"ב] שכתב, "כל הנוטל ידיו בין לאכילה בין לקרית שמע בין לתפילה, מברך תחילה אשר קידשנו במצוותיו וציונו על נטילת ידיים" עכ"ל. והרי זה כמנהג צנעא הראשון, שמנינו לעיל.

אה, 'מנהג צנעא הראשון'. בעוה"ר מהעיר צנעא פשה נגע הצרעת הזה.

העולם טועים'. לא כל דבר, צריכים להחזיק, בגלל שכן אמר אבי וסבי. זאת טעות. הרי הנוסח, הוא מבעל סדר היום. מה שמאיוז סיבה – שאיננה ידועה לנו – נשתבש הנוסח, זה לא נימוק להחזיק בכך. הרי ברור לנו כשמש בצהריים, שאם מהרי"ץ היה רואה ומבחין בכך, הוא היה אומר שמה שכתב הוא לא נכון, היה אומר טעיתי, וצריך לכתוב כמו בסדה"י. וכי איזו סיבה ישנה, להשמיט את המלה 'מלך'? וגם אם תמצי לומר שהיתה לו סיבה, הוא היה צריך לכתוב אותה. אלא מאי, זוהי פליטת קולמוס.

כפי שהבאנו [מספר פעמים] בעבר, שאפילו רבי מאיר טעה בכתיבת ספר תורה, במקום לכתוב 'זהנה טוב מאד' הוא כתב 'זהנה טוב מות'. בעת הכתיבה, עלולות להיות טעויות. לא צריכים להיתפס לטעויות. הרי אין ספק, שישנם פה ושם איזה דברים, אשר נכנסו בטעות אל הציבור, הן במבטא או בנוסח. יש לי רשימה של דברים כאלה. [כדי שלא תובן מכאן סתירה למקובל וידוע אצל הכל שאנחנו דייקנים, צריך לפרש שהם שיבושים מעטים מאד, וכל שכן ביחס לשאר קהילות]. אדרבה, מה שאפשר לתקן, צריכים לתקן.

אמנם יש 'שיטה' של חסידי בעש"ט שמקיימת את כל שיבושי הגירסאות בספרים והמבטא, אבל אין זו דרכנו. ההיפך מכך לימדונו רבותינו, ורק האמת נר לרגלינו.

[לגבי מודה אני לפניך מלך חי וקיים. אפשר שנשמטה תיבת מלך בטעות, לפי ששגור בלשון בני קהילותינו לומר את המלים חי וקיים ככינוי להקב"ה. ומאידך נוסח מודה אני עדיין לא היה שגור בלשונם, שהרי ליתא בתכלאל מהרי"ץ מהדורא קמא דקמא. איתמר].

*

הדבר השני, בדף נ"ח, בעניין נטילת ידים אחרי שיוצאים מבית הקברות.

כתוב שם [בהערה נ"ז] כך, ביציאה מבית הקברות, נהגו רבים ליטול ידיהם ג' פעמים [ידוע]. ודלא כדמשמע מדברי השלחן ערוך המקוצר].

אמנם כבר כתבנו שלא נהגו כן בדורות האחרונים אלא מיעוטא דמיעוטא. בקיצור, חושבני שדבר זה צריך תיקון, כי אין לו קיום.

שתי הערות נוספות על המובא בס' שולחן ערוך תימן, האחת בעניין נוסח מודה אני לפניך וכו', והשנייה בעניין נטילת ידים לאחר כניסה לבית הקברות. דרך אגב, כיון שאני כבר מדבר על הספר הזה [שלחן ערוך תימן], סימן לי ידידנו הרב דוד צדוק הי"ו, מקומות שבהם הערות ודברים שהם כותבים ומעירים על ספרינו. ויישר חילו. לא אספיק כעת הכל, רק שני דברים קטנים בינתיים, ובלי נדר נמשיך בפעם אחרת. הדבר הראשון, הוא בדף ב'.

כידוע, בנוסח מודה אני לפניך וכו', היתה מבוכה בעבר, כי כביכול יש לתימנים נוסח אחר. מודה אני לפניך, לא אומרים את המלה 'מלך'. ובמלים 'שהחזרת בי נשמת', כתוב 'לי במקום ב'י'. כך הדפיסו בסידורים שלנו.

על כך הם כותבים [שם בהערה ד'] בזה"ל, ונוסח תפילה זה, הוא כמו שהעלנו בגוף ההלכה, וכן גרים בעל סדר היום בעצמו, וכן הוא בבאר היטב [שם], ובש"ת"ז [שם], ובש"א. ועיין בשו"ת בית העזרי [ח"ג סי' א'] להגר"ע בסיס זצ"ל מש"כ בשבח נוסחא זו. אולם בתכלאל עץ חיים [דף ב' ע"ב] העלה הנוסח בשינוי קצת, וזו נוסחתו, "מודה אני לפניך חי וקיים שהחזרת לי נשמת בחמלה, רבה אמונתך" [דלא גרים תיבת "מלך", ובמקום "בי" גרס "לי"].

אמנם עיין להגר"י רצאבי בשולי המעיל, שעל המעיל קטון [שם ס"ק ה'], שאף שהוא כותב שהעיקר והנכון הוא כהנוסח המקובל, וכן העתיק מהרי"ץ בעצמו במעיל קטון, ודלא כמ"ש בתכלאל. וכן העלה הגר"י רצאבי גם בספרו שלחן ערוך המקוצר [סי' א' סעיף ג'].

הם הביאו מה שכתבתי, ובכל זאת הם הולכים בדרך אחרת. כמו שהם מסיימים, ומ"מ כל אחד יחזיק בנוסח אבותיו.

אני אומר ומסביר בקצרה את דעתי. ישנם הרבה דברים, שיבושים שנכנסו, ואנחנו בבית מדרשו של מהרי"ץ למדנו, כי ישנו מושג,

הרי זהו אחד מן הדברים, שעליהם צריכים נטילת ידים, 'ההולך בין המתים', דהיינו מי שהולך בבית הקברות. ובשלחן ערוך המקוצר [סימן ב' סעיף י'] כתבתי, כי יש אומרים ליטול שלוש פעמים, אולם המנהג – מצד הדין – הוא, ליטול פעם אחת. ועל כך הם מעירים, כי המנהג הוא ליטול שלוש פעמים. ודבר זה 'ידוע'.

דבר ראשון, האמת היא שרמזתי על כך בשע"ה חלק חמישי [יו"ד סימן ק"פ סעיף כ"ד]. כנראה הם ראו רק את החלק הראשון [חול, שם].

כתבתי שם בזה"ל, נוהגים לרחוץ ידיהם פעם אחת. ובעיני יצחק [הערה נ"ו] כתבתי, ויש פוסקים מצריכים ג' פעמים, עיין אחרונים באו"ח סי' ד'. ישנו כאן רמז, רק אולי אינו ברור. הבאתי את הדעה הזאת, שישנם כאלה הסוברים ליטול ג"פ. לא כתוב, כי כך יש נוהגים. רק בהמשך לגבי רחיצת הפנים, יעו"ש. והאמת היא, שאינני בטוח שישנו כזה מנהג, וגם אם כן אינו העיקרי.

בארץ תימן, כידוע, לא היו ברזים. ליטול ידיים שלוש פעמים, זה לא היה קל ומצוי כמו בזמנינו. אולי ישנם כאלה, אינני יכול להגיד שאין כאלה מקומות, יכול להיות. אבל בכל אופן, בעיר צנעא, בודאי שלא נהגו כך. היתה בריכה על יד שער העיר מבפנים, ורחצו בה ידיהם אחרי היציאה מן 'המערה', מה שנקרא כיום 'בית עלמין', או בית החיים. אלא כמו בלשון זמן חז"ל. ואכן זאת היתה בפועל מערה, כי היו חופרים כוך בצד. לכן זה נקרא 'מערה', זה לא סתם שם בעלמא, רק זכר למה שהיה בעבר, אלא גם לפי סדר הקבורה במציאות שם. כאשר יצאו וחזרו משם, היו מכניסים את ידיהם לתוך הבריכה של מים, והוציאו. זה הכל. פעם אחת. זהו המנהג העיקרי, כפי מה שידוע לי.

ומסתבר, כי אלה אשר נוטלים כיום שלוש פעמים, מה שזה נפוץ, זה בפרט מפני שב"ה כאן בארץ ישראל לא חסר מים, ישנם ברזים, ולכן עשו שלוש פעמים. למה לא? הדבר כדאי. אבל אם מדברים מהו העיקר, מה המנהג, ברור שזה היה רק פעם אחת.

ועיין עוד בתשובותי עולת יצחק ח"ג סימן רנ"א, אות ג' ד"ה וכתב, שהבאנו עדות ח"א ששפשפו את הידים בתוך המים שלוש פעמים יעו"ש ב. וכנראה היו אלה יחידי סגולה, שדקדקו על עצמם. ובלאו הכי וכי באופן זה, נחשב הדבר כנטילה ג' פעמים? אתמהא].

וינועו אמות הספים מקול הקורא וגו' [הפטרת השבוע יתרו], התייחסות לרעידות האדמה שהיו בשבוע שעבר בארץ תורכיה ובארצנו הקדושה.

קראנו בהפטרת הפרשה [יתרו] את הפסוק, ויָנֻעוּ אֲמוֹת הַסָּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרָא, וְהַבֵּית יִמְלֵא עֶשֶׂן [ישעיהו ו', ד'].

בזמן עוזיה המלך, היה רעש, רעידת אדמה. עוזיהו מלך יהודה, נכנס להקטיר קטורת, למרות שהוא לא היה כהן. אסור היה לו. בחוצפא, הוא זייף את רצון ה', והדבר עורר כעס גדול בשמים. הוא לא כמו סתם אחד אשר עושה עבירה, מתוך איזו מגמה, אלא הוא זייף את התורה, הוא אמר כביכול בשם התורה, 'נאה למלך להקטיר לפני המלך'. הוא עיוות את התורה. זה לא כמו ירבעם ואחאב ועוד אחרים, אשר עשו עבירות סתם.

לכן כתוב, כי בימי עוזיהו מלך יהודה, ויָנֻעוּ אֲמוֹת הַסָּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרָא, וְהַבֵּית יִמְלֵא עֶשֶׂן. דהיינו, הדבר עורר את עשן ה' וקנאתו, על דרך שנאמר [דברים כ"ט, י"ט] כִּי אֶזְעַשׂ אֶף יִי וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הָהוּא. וכמו [תהלים ע"ה, א'] יִעֲשֶׂן אֶפְרָיִם בְּצֵאן מִרְעִיתָהּ.

דיברנו בזמנו [בשיעור מוצש"ק תרומה התשפ"ב] בעניין רעידת אדמה, לא נחזור על הדברים כי הם בהישג יד, וישנו גם את הדף שפירסמנו לגבי 'ברכת הרעש – רעדת הארץ', את נוסח הברכה וגם את הסגולה להשקטת הרעש, להינצל מן העניין הזה.

חושבני כי כדאי לפרסם זאת, עוד הפעם. שלא נזדקק לכך. [מצורף בסוף החוברת, עמ' 22].

נראה לענ"ד כי על כך אנו מתפללים בימי שני וחמישי, הושיענו ורחמנו, מרעש ומרוגז הצילנו, כי אל מלך רחום וחנון אתה. 'מרעש'. [כך הבנתי תמיד, שעל זה אנו מתפללים. איתמר. ובל"נ נרחיב על כך בשיעור נוסף. יב"ן]. הרי

מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, חשבתי שכדאי לצרף לכאן כמה דברים נוקבים היורדים עד חדרי בטן, הקשורים לכל האסונות והמהומות המתחוללים בזמן האחרון.

איתא בגמ' יבמות [דף סג], אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, ופרש"י לִיְרָאם כדי שיחזרו בתשובה.

ישבתי והתבוננתי, למי מופנים הדברים? האם לעמי הארצות, שבגינם באה הפורענות כמבואר בגמרא ב"ב [דף ת.]. הלא, השמן לב העם הזה! וכיצד ישכילו זאת – "שאין לנו בימינו נביאים ושלוחים (אבל) הוא מזרז לעולם ע"י שלוחים אחרים, כדכתיב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט" [חפץ חיים במאמר מה לך נרדס?] הרי טַפֵּשׁ כחלב לבם, וכל דיבורם מה קרה, ואיך קרה וכו'.

אלא ודאי שהדברים מופנים ליודעי דבר בעתו, לבני תורה ואנשי מעשה. אנו יודעים כי בשלנו הסער הזה. אבל כיוון שכל ישראל עֲרֵבִים זה בזה, עלינו מוטלת האחריות לדעת ולהודיע זאת בשער בת רבים, כפי שיובא בסמוך.

לאחר רעידת האדמה שהיתה בירושלם ת"ו, בי"א תמוז שנת התרפ"ז, מיד בחודש הבא כתב החפץ חיים מכתב התעוררות [מכתבי הרב הח"ח מכתב י"ז בזה"ל, וכאשר רבים מבני ישראל מחזיקים אותי לירא"ב] לא ברור ראשי התיבות, ונראה עכ"פ שהכוונה ירא'שמים מֵרַבִּים. יב"ן] ומסתמא כשהנני שותק על כל הדברים שנעשו הפקר, בעה"ר, חושבים בנפשם שהנם רק חומרות, כי לולא זאת בודאי הייתי מוכיח לכלל ישראל ע"ז. ע"כ מצאתי לי לחובה לצאת במחאה ובמודעא רבה זאת. והחובה על כל אחד ואחד, מי שיראת ד' נגע בלבבו, להוכיח ולהזהיר להמון הפשוט על כל אלה הדברים, כי בודאי יהיו נתבעים מדוע לא הוכיחו אותם.

בהתחלה חשבתי שאם לא נראה וניקח מוסר, אם לא נבין לרמיזותיו של בזה"ע ח"ו, הרי לא חסר להקב"ה דרכים להבהיר זאת, כפי שכותב רבי אלחנן וסרמן בקובץ מאמרים [מאמר דעת תורה אות ו'] "בשעה שנגזר על יהודים צמצום

ישנה רעידת אדמה, וישנו רעש'. היכן שהמוקד ומרכז הרעש, שם ישנו רעש עצום, הרעש הכי גדול הוא במקום הביקוע. ישנם רעשים, שעצמתם אפילו יותר מפצצה גרעינית, רח"ל.

לכן מברכים על רעידת אדמה, 'עושה בראשית'. מה הדבר קשור, למעשה בראשית? וכי עכשיו 'בראשית'? אלא התשובה, כי לעשות דבר כזה, רק 'עושה בראשית' יכול, לזעזע חלקים גדולים מן העולם, בכח אדיר וחזק כזה. אבל אפשר גם לברך, 'שכוחו מלא עולם', כפי שישנם הסוברים. כמובן, במקום 'עושה בראשית'. אין הכוונה לברך את שתי הברכות, אלא או זה או זה. בש"ע ובמהרי"ץ משמע, כי העיקר הוא, לברך 'עושה בראשית'.

מי שמרגיש זאת. אפילו אם הוא לא שמע את הרעש, מי שקרוב למקום הוא שומע רעש, וגם אין חובה שיהיה רעש, ויכול להיות רק רעש קטן. העיקר הוא, או ששומעים את הרעש, או שמרגישים את הרעדה. כאשר בטוח שישנה רעידת אדמה, אז יש לומר את הברכה. וישנם עוד פרטים רבים, לגבי העניין הזה.

*

ידידנו הרב חיים לוי הי"ץ שלח אלי מכתב בעניין דגן בזה"ל, לק"י עש"ק יתרו ח"י שבט ה'תשפ"ג ב'של"ד.

לכבוד מורנו ורבנו מרן הרה"ג רבי יצחק רצאבי שליט"א.

הובא בשערי יצחק למוצש"ק תרומה ה'תשפ"ב בשל"ג, התייחסות של מו"ר מרן (קודם מכתבי הקטן) לרעידות האדמה שהיו בא"י בזה"ל: "בעוה"ר הרעש בא מכל מיני סיבות, עוונות, אשר חז"ל כבר מפרשים ומבארים אותם, על מה זה בא. לא ניכנס לכך כעת."

חשבתי שמא לאחר שהעולם כולו רועש וגועש על הרעידת אדמה בתורכיה, נראה לקוטן דעתי, שכעת הזמן הראוי לגשת אל הנושא. הלבבות פתוחים! מצוה לומר דבר הנשמע. נכון שאין עוד נביא ואין איתנו יודע עד מה, אבל חכם עדיף מנביא. ולכן נבקש ממורנו שיוורנו הדרך!

פרנסתם, מתחולל משבר עולמי. אם היינו מבינים כי מן השמים מתכוונים אלינו, כי עתה היו מסתפקים בזה. אולם באשר אנו אומרים אך מקרה הוא, יורדות במיוחד צרות יהודיות, לבל יהיה מקום לטעות. שיתברר לכל, כי אנחנו הכתובת". עכ"ל.

אולם בעודי בזה, ולא שקטו הדברים בקרב שרעפי ורעיוני, נודע לי הדבר כי גם בארצנו הקדושה היו שלוש רעידות אדמה תוך יממה, [המלה יממה, היא המצאה של מחדשי השפה העברית, על פי התרגום הארמי יממא של המלה יום. וכבר העיר על כך גם מעכ"ת. איתמר], ונבהלת!

חשתי כי מעתה ניכר בעליל שבוה"ע מדבר אלינו מפורשת, כפי שרואים בדברי הר"ן בדרשותיו [דרוש הששין וז"ל: "אמרתי אך תיראי אותי, תקחי מוסר. וכשאינם מתייסרים ברעת האחרים, הפורענות הולך הלוך ונסוע וילך הלוך וקרב. ואין ספק כי מי שרואה כל אלו התלאות אשר הם באמת התראות ה' יתברך, ועודנו מחזיק בדרכו אשר דרך בה, הוא כמי שעובר עבירה וקיבל עליו התראה, שהתיר עצמו למיתה מכאן ואילך". עכ"ל. בהתחלה הדבר בא מרחוק, ואח"כ הוא מתקרב.

בוה"ע עצב (כביכול) בשעה שהוא מאבד מעשה ידיו, ובפרט טרם שנתמלא סאת עונם. ועושה זאת, רק מאהבתו אלינו. אמנם בקשה אחת בפיו: "אך תיראי אותי תיקחי מוסר". "אבל אם האדם לא יעורר נפשו, מה יועילוהו המוסרים" רבנו יונה [ב' כ"ז].

תפילתנו אחת, תפקחנה עיני עורים, ואזני חרשים תפתחנה [ישעיה ל"ה, ה']. ואז לא נדע לא פגע ולא מקרה, לא חולי ולא מדוה, לא כאב ולא צער, לא נגע ולא מחלה. אכ"ר!

תלמידך הדבק בך:

חיים לוי מארצות הברית. יישר חיליה לאורייתא, כן ירבה וכן יפרוץ.

אני רואה כי לא נותר זמן, ואנחנו צריכים עוד לדבר על עניין ימי השובבי"ם, על כן אקצר בזה כעת, רק פרט אחד וכדלקמן, ואולי נשלים בל"נ את הדברים בפעם הבאה.

דברים שנאמרו מפי מרן שליט"א במסגרת אסיפת רבנים ספרדים בבני ברק, על חלוקה לא צודקת בין כולם, ודברים שהעלה החתם סופר כי הסיבה לרעידת האדמה שהיתה בזמנו בעיר צפת ת"ו היא מפני שנאת חנם ומחלוקת.

השבוע בליל חמישי, היתה אסיפת רבנים ספרדים, בביתו של המרא דאתרא הרב הגאון מסעוד בן שמעון שליט"א, השם ישמרהו ויחייהו, הזמינו גם אותי, היו שם עשרות רבנים ספרדים, ומעט רבנים תימנים, וביקשו גם ממני לדבר.

אמרתי שם, בין היתר, שני דברים. וכדלקמן (בתוספת נופך).

דבר ראשון, הבאתי את דברי החתם סופר [דרשות החת"ס חלק ראשון דף ש"צ], לגבי הרעש שהיה בעיר צפת בעוה"ר בשנת התקצ"ו.

אולי נקדים לכך, להביא את מה שכתב החת"ס [דרשות חתם סופר, חלק שני, דף 778], דרוש הספד על מיתת צדיקים, ועל חרבן ארץ הגליל בארץ הקדושה, שהיה ביום כ"ד טבת העבר, ונחרבו העיירות ונהרסו הבתים, ונהרגו אלפים נפשות מישראל, ובהם גאוני וחכמי ארץ לרוב בעו"ה.

ונחרבו ג' עיירות, צפת, טבריה, שכם. ואש עלה מים טבריה, והרעיש טבריה וחומותיה, ושלושים כפרים וכו'.

ובהמשך הוא כותב, על ההרים אשא נהי, ועל נאות מדבר קינה, שמועה שמענו או לנו כי גבירה לוקה בעו"ה, ותתגעש ותרעש ארץ הקדושה. נפלו גיבורי ישראל, ת"ח וצדיקים הרבה, וגם נחרבו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

לשעבר שפך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים, לכפר על נפשות הצדיקים, וכדדרשו חז"ל [ילקוט תהלים ע"ט] 'מזמור לאסף', 'קינה לאסף' מיבעיא ליה? אלא, על ששפך חמתו על עצים ואבנים, לרחם על בנים. ועכשיו בעו"ה, אכל את יעקב, וגם נוהו השמו. על ההרים גדולי ישראל אשא נהי, ועל נאות מדבר קינה, כמה צרות צרורות עלינו וכו'.

ובמקום אחר [שם בחלק ראשון, דף ש"צ], הוא כותב בשם הגאון רבי ישראל משקלוב – זהו

מכהן כמה שנים, ואח"כ חסידי, ואח"כ שוב ליטאי, ושוב חסידי. הם מתחלקים ביניהם. אבל הספרדים, מאן דכר שמייחו. לא מתייחסים אליהם. גם לא במוסדות ולא בהקצאות, שטחים וכו'.

אמרתי על כך, תראו, בעוה"ר זה מה שקרה בעיר צפת, בעוון הזה. אין תקציב, אז ממילא כל אחד לוקח לעצמו.

קם מישו ואמר לי באמצע, זה הרב משה מזרחי נר"ו, כי זה לא שאין תקציב. אדרבה. כאן יש תקציב. עיריית בני ברק, היא מהעיריות הכי עשירות. אמרתי, אם הדבר כך, אזי הדבר הרבה יותר גרוע. אם ישנו כסף, ולוקחים לעצמם יותר ממה שמגיע להם. אינני יודע את האמת.

אמרתי עוד שם, כי לפי ענ"ד, זהו לכאורה דבר טבעי. מנהגו של עולם הוא, שדגים גדולים, בולעים את הדגים הקטנים. האשכנזים הם השולטים וכו', אזי הם זורקים ומזיזים את הספרדים. הם השולטים על הקופה, הם על יד הצלחת, אז הם לוקחים את כל העוגה לעצמם, ולאחרים אפילו פירורים לא נותנים.

אולם אמרתי, אם כבר מדברים פה, מה היה קורה אילו הספרדים היו שולטים? היו נותנים לאשכנזים? בואו נבדוק ונראה כאשר הספרדים שולטים, מה הם עושים? הם זורקים את התימנים. אם כן, מה הרווחנו? אם מישו אחראי על הקופה, ונותן אך ורק לאחוזת מרעהו? אנשים מתלוננים לי, צעקת בני"א באה אלי. אינני רוצה לפרט שמות ומקומות ולהגיד. אז מה הסיבה? זאת פשוט שנאת חנם. מדות מושחתות. עכשיו האשכנזים שולטים, אז הם זורקים את הספרדים. ואם הספרדים היו שולטים, אז היה בהיפך. הראיה במקומות שיש להם יד ורגל, הם צוחקים על התימנים. אם כן 'מה לי הכא, מה לי התם'? אם העוולה היא גם פה וגם שם, אז למה אתם רוצים שאתם תשתלטו?

במלים אחרות, לגבי עניין כזה, נחוץ טיפול שורש. צריך שרק גדולי הדור יטפלו בנושא הזה, שתהיה חלוקה צודקת. צריך להעמיד בית

אחד מתלמידי הגר"א החשובים, בעל הספר 'פאת השלחן' המפורסם, על הלכות ארץ ישראל, ותקלין חדתי על הירושלמי שקלים, הוא היה רבה של העיר צפת, ולאחר החרבן הזה עברו לירושלם עיקר"ת – בטעם חרבן צפת ת"ו והגליל, על ידי רעידת הארץ שהיתה בשנת ה'תקצ"ז.

הוא אמר, מהי הסיבה של חרבן העיר צפת? מה היה החטא?

התשובה היא, שהוא תולה חטא חרבן הלז, כמו חטא חרבן הבית השני, על שנאת חנם.

צריכים להבין כאן את עומק העניין, כי הוא לא סתם חיבר דברים.

ועל כך כתב החתם סופר בזה"ל, ובעוה"ר יפה אמר. הוא אכן צודק.

תשמעו את דבריו. כי שלושה עדרי צאן רובצים עליה. 'צאן' היינו, עם ישראל, הנקראים 'צאן קדשים'. דהיינו, בעיר צפת, ישנם 'שלושה עדרי צאן'. שלושה עדרים. ראשי תיבות שלהם הוא, ספ"ת. ס'פרדים, פ'רושים – דהיינו ליטאים, כידוע – ח'סידים.

ובהם צדיקים ואנשי מעשה. אבל בני ישראל יפים הם, והעניות מנוולתן. הוא מדבר בלשון מליצה. כתוב [בנדרים דף ס"ז ע"א] בנות ישראל נאות הן. אלא שהעניות מנוולתן. השנאת חנם, היא בגלל העניות.

והיא המביאה שאין שלום ביניהם. כולו קטטות ומריבות. שנאת חנם ומלשינות, ולא נשא הארץ לשבת אותם.

פירוש, אין מספיק כסף לכולם. רבים על הכסף, כל אחד רוצה את הכסף בשביל עצמו, וכל דאליים גבר. הכוונה כנראה לכסף קופות הכוללים שהיה מגיע לארץ ישראל מן הגולה.

הסיבה לכינוס הרבנים הספרדים שהיתה פה, היא מפני שמקפחים את הספרדים על ימין ועל שמאל, היתה שם זעקה גדולה ומרה, כל הרבנים שמה דיברו שהם מופלים בצורה מבהילה. כלום. רק הבטחות ודיבורים, וכמעט שום דבר לא נעשה. קיפוח עצום ובולט. בין היתר, העלו גם טענה, למה חושבים שבבני ברק ישנם רק אשכנזים? ישנו ראש עיר ליטאי,

דין, אשר יהיה מקובל על כולם, שהוא יחלק. יעיין ויבדוק. מי שמגיע לו – מגיע לו. ומי שלא מגיע לו – לא מגיע לו. שלא יהיה 'כל דאליס גבר', כל אחד, כל איש הישר בעיניו יעשה. אלא שהחלוקה תהיה כפי שצריך, כדת של תורה. זאת אם אכן רוצים לתקן את המצב. לעשות רצון אבינו שבשמים, ולמנוע המשחית והמגפה והרעש והרעידה מעלינו. ח"ו אין אנחנו פותחים פה לשטן. אבל אדרבה ההתעוררות שלנו לתקן, תסתום את פיו. יש דין למטה. יישר כוחו של הרה"ג מסעוד שליט"א, שתכף ומיד שגמרתי לדבר אמר, בשביל זה אנחנו כאן, ונפעל שהכל יתנהל ויחולק כדת וכדין, וכו'. הוא היה נסער, והתרגש ממה שאמרתי. אשריו, וירבו כמותו בישראל.

ומדוע הדבר קשור, לשנאת חנם? מה קשור הרעש – רעידת האדמה, לעניין החרבן? הרי בעוה"ר, חז"ל אומרים סיבות רבות, למה בא הרעש? כגון המובא במדרש שמות רבה [פרשה כ"ט אות ט"], אמרי רבנן בשם רבי הושעיא, שאל בלצא את רבי עקיבא, אמר לו, מהיכן הרעש נעשה?

ישנם כמה מקומות בספרי חז"ל, שכתובה בהם הסיבה. ישנן הרבה סיבות לכך. כגון בירושלמי בברכות [פ"ט הל"ב], ובמדרש תהלים [פרק י"ח אות י"ב], מובאות כמה וכמה דעות. מפני חילול מעשרות, עון עריות, משכב זכור, מחלוקת רח"ל.

אבל עכ"פ במדרש שם כתוב בזה"ל, אמר לו – ענה לו ר' עקיבא – בשעה שהקדוש ברוך הוא מסתכל בבתי עבודה זרה ובעובדיה, היאך נתונין בשקט ובשלמה בעולם, ורואה ביתו חרב ונתון בידם של עובדי כוכבים. כל העולם, בתי קרקסאות ובתי תיאטראות, ארמונות ובניינים עצומים, בנייני פאר, וכולם חיים בשלוה. ואילו בית המקדש, חרב. אוי ואבוי.

כפיכך הוא מקנא ושואג. ומיד השמים והארץ רועשים, שנאמר [יואל ד', ט"ז] וי"ץ מציון ישאג, ומירושלם יתן קולו, ורעשו שמים וארץ וגו'.

הקב"ה מתמלא קנאה, איך זה שבית המקדש נשאר עדיין חרב?

עד מתי? עד מתי?

נו, ולמה נחרב בית המקדש? מפני שנאת חנם, כדאיתא ביומא דף ט' ע"ב. אז אם לא מתקנים את העון הזה, אי אפשר שבית המקדש יבנה, כמובן שאנחנו לא נפתח פה לשטן, רק הכוונה היא שנתקן את העון הזה, להבין את השורש.

למה לא לנהוג בצדק וביושר, שהחלוקה תהיה כפי שצריך, כמו אנשים הגונים. אף אחד שלא ישתלט, לא איפה ואיפה, אלא שיתנהג על פי התורה, עפ"י הצדק והיושר, וכו'.

וכי אינם חושבים שיתבעו על כך? יום אחד יגיע, יתנו את הדין. ויבואו ימי שילום. הרי כולנו בני איש אחד נחנו.

ימי השובבי"ם – השלמה לשיעור הקודם בעניין תמונות עם פריצות וכו', והעצה למי שנכשל במראות אסורות וכדומה.

קיצרתי בעניין דלעיל, מפני שאנחנו צריכים לדבר גם בעניין ימי השובבי"ם, בכדי שלא נבטל את הקביעות. אתחיל רק בדבר קטן.

דיברנו בסוף שיעור הקודם, בעניין תמונות של פריצות, אשר תולים רשעים בשב"ק בכדי להכשיל וכו'. הבאנו את התשובה שכתב בני הרה"ג משה שליט"א, כי העצה לכך היא, ישנה אפשרות – אם אין דרך אחרת – להוריד זאת בשינוי.

דרך אגב, זה לא רק לגבי עניין זה, דהיינו מודעות של פריצות, אלא גם לגבי מה שלפעמים עושים ח"ו פשקוילים, ענייני לשון הרע ומחלוקת וכו'. גם לדבר זה, צריך שיקול דעת תורה, שאכן זה נצרך.

לגבי עניין התמונות, ברצוני לומר שני דברים. בספר נפלאות מתורתך [פרשת שלח לך, דף של"ז] כבר הבאתי בס"ד – וכעת אני רק מזכיר זאת – כי ישנם אנשים אשר בעוה"ר הם נכשלו, מרצונם או שלא מרצונם, וראו תמונות רעות.

וכפי שאמרנו, תמונה זה דבר אשר נחקק במוח. האדם רוצה להתפטר מזה, ואיננו מסוגל. חושבני כי ישנם רבים אשר היו יכולים להתעלות הרבה יותר ברוחניות, אם הם לא היו רואים זאת. אבל כעת שהם אחרי זה, רצונם לשכוח מכך, אבל אינם מסוגלים לשכוח.

לכן בנ"ד העצה היא, שתשכח מזה, תעזוב את זה, כי אי אפשר להילחם נגד מחשבות. להסיר מחשבות, אפשרי רק לעבור לדברים אחרים. כפי שהרמב"ם כותב [פרק כ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה כ"א], שאין מחשבת עריות מתגברת, אלא בלב פנוי מן החכמה. יש לו חלל ריק במוח. כיון שאינו שקוע בדברי תורה, ממילא הראש שלו הולך לשטיות.

ובהמשך [שם] הבאתי איזה מקור, לגבי העניין הזה. וישנו מקור נוסף, בספר קב הישר. ובל"נ עוד נרחיב בזה.

השם ברוך הוא יעזרנו. הזמן קצר והמלאכה מרובה. אבל לכל הפחות טעמנו משהו מהנושא הזה, בכדי לעורר את הדבר.

יש לנו בסך הכל עוד שבוע אחד, לימי השובבי"ם. חובה לנצל את הזמן. קל וחומר ממה שאמרנו בתחילת השיעור, כי כל דבר צריך הכנה.

פתחנו את השיעור בעניין שנאת חנם, הבאנו את דברי ספר קדושת לוי, ובסוף השיעור דיברנו לגבי מה שבעוה"ר ישנה שנאת חנם. השם ברוך הוא יזכנו. הקב"ה נתן הזדמנות פז, לדור שלנו. הרי בעון שנאת חנם, נחרב בית שני. הקב"ה עשה לנו מצב כזה, שאפשר לתקן את העון הזה בקלות. היום בזמנינו, כל קהילות ישראל נתקבצו במקום אחד, כולם בעיר אחת וכו'. אם היתה אהבה ואחוה בין כולם, בקלות היה אפשר לתקן את העון הזה, של שנאת חנם.

והגם שישנן חילוקי דעות, וחילוקי מנהגים, זהו כמו תפילין של ראש ותפילין של יד. בתפילין של ראש, יש ארבע בתים. ותפילין של יד, בית אחד בלבד. הדבר בא להגיד, כי יכול שיהיו חילוקי דעות. ישנם יחד אנשים, זה נראה לו אסור, וזה נראה לו מותר. זה סובר כך, וזה סובר כך. אבל לגבי הלב, כל עם ישראל צריך להיות כאיש אחד בלב אחד, שלא יהיה פירוד לבבות. הדבר נרמז בתפילין של יד שמניחים כנגד הלב.

מה שישנן חילוקי דעות, זה בסדר, אדרבה זהו דבר טוב. כל הש"ס מלא חילוקי דעות. בודאי שישנן חילוקי דעות. אבל בלב, צריך שתהיה

הבאתי שם סגולה לכך, בזה"ל, "מרגניתא טבא אשכחית בספר שלענייני סגולות כת"י ספרדי ישן כהאיי לישנא, להסיר ממנו יצר הרע, אם ראה צורה נאה ואינו יכול להעביר ממנו ההרהור. איך האדם ישכח מהדבר הזה? יאמר חמדעשרה פעמים את הפסוק העֵבֶר עֵינֵי מְרֵאוֹת שְׂוֹא בְּדֶרֶךְ חֲיֵנִי [תהלים קי"ט, ל"ז] ע"כ.

דהיינו שמתפלל בזה להי"ת, אנא הסר מנגד עיני השכליות, מראה תמונה מסויימת הבאה בדמיוני, שידעתי כי היא שְׂוֹא והבל, אלא שיצרה הרע מבלבלי בכך. ואני מוסיף ומתחנן לפניך, בדרכיך חייני, שעלידי זה אחיה ולא אמות מבחינה רוחנית. הדברים הללו מסוגלים, אם האדם מתייאש מן הרוחניות, אומר לעצמו כי הוא לא בדרגות וכו', וממילא הוא נשבר ח"ו. הוא חשוב כמת.

ויאמר זאת בדבקות ובכוונה עצומה, ומבלי לחזור ולבדוק אם אכן עברה התמונה ממחשבתו, כי אז עלול שוב להסתבך בדמיונותיו, וכדלעיל ד"ה והעצה.

לאחר שהוא אומר זאת בדבקות ובכוונה עצומה, זהו. לשכוח מכך. לא להתחיל לבדוק את עצמו ולראות, האם זה נמחק לו מהראש, או שלא. אם האדם חושב על זאת, הכלל הוא תמיד, כי עם מחשבות אי אפשר להילחם. לבטל מחשבה, צריך להתעלם ממנה, לא להילחם נגדה. להתעסק עם דבר אחר, וממילא זה נשכח. לא לעשות 'רצוא ושוב', לראות אם אכן הוא שכח מכך, או שלא. הדבר רק מסבך. זהו כפי מה שמספרים, לגבי אדם שהיתה לו איזו מחלה. וכאשר בא אליו הרופא, הוא שאל אותו, מהי התרופה שלי? ענה לו הרופא, אגיד לך מהי העצה. מחר, מהבוקר עד הערב, אל תחשוב על דובים לבנים. טוב. בסדר. איזו עצה קלה. תרופה קלה.

אבל החולה אמר, לבסוף כל היום חשבתי על דובים לבנים... כיון שהוא לא היה צריך לחשוב על דובים לבנים. הוא אמר, מעולם לא חשבתי על דובים לבנים, ולבסוף חשבתי רק על זה... והסיבה היא, כי הוא נלחם כנגד זה.

ציון אל י"י אלהינו. השם ברוך הוא יזכנו, אכ"ר. זהו סיום התוספתא במנחות שם.

שו"ת הציבור – לא באל"ף, ולו בוא"ו, האם זה לעיכובא?

שאלה מהקהל: מי שלא משך בקריאת תיבת לו שכתובה בוא"ו, האם להחזיר אותו, או לא להחזיר אותו?

תשובת מרן שליט"א: לגעור בו, בלא להחזיר. צריכים לגעור, ואם חוזר מה טוב.

המשך השאלה מהקהל: אבל אומרים שיש לזה משמעות של שלילה?

תשובת מרן שליט"א: נכון שככתוב לא באל"ף זו משמעות שלילה. כך המסורת שבידינו לחלק ביניהם. אבל מסתברא שהדבר אינו לעיכובא. והמקב"ה יזכנו לריבוי ברכה וטובה.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא כל משאלות ליבם לטובה, אכ"ר.

אהבה ואחוה שלום ורעות. לב אחד, וקופה אחת. לחלק את הקופה שוה בשוה, לפי הצורך. מדברים בענייני ממון, הנצי"ב מואלאזין [בספרו הרחב דבר] אומר, כי השנאת חנם באה מתוך תאות בצע. הוא מאריך על כך, ואין כאן מקומו. הדבר כתוב במפורש, בתוספתא בשלהי מסכת מנחות [פרק י"ג הלכה ד'].

דבר זה אינו מפורסם, אבל צריך לדעת זאת, כי הדבר קשור האחד בשני.

כתוב שם בזה"ל, א"ר יוחנן בן תורתא, מפני מה חרבה שילה? מפני בזיון קדשים שבתוכה. ירושלם בנין הראשון מפני מה חרבה? מפני עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים שהיו בתוכה. אבל באחרונה, מכירין אנו בהן שהן עמלים בתורה, וזהירין במעשרות, מפני מה גלו?

מפני שאוהבין את הממון, ושונאין איש את רעהו.

ללמדך, שקשה שנאת איש את רעהו לפני המקום, ושקלה הכתוב כנגד עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים.

זוהי אהבת הממון. תאות בצע. כל אחד רוצה את כל הקופה לעצמו, ולשני כלום. אפס. הדבר חמור מאד. חייבים לתקן בהקדם את העניין הזה.

[לגבי הוכחת הנצי"ב מתוספתא סוף מנחות, אין להקשות דמפשט לשון התוספתא משמע דשני דברים נפרדים הם, האחד אוהבים את הממון, והשני שונאים איש את רעהו. דאם כן היאך סיימו ללמדך שקשה שנאת איש את רעהו וכו', הרי זהו דוקא כשיש גם אהבת הממון. אלא על כרחין הכוונה שמכח אהבת הממון שאין זה עוון חמור, באו לידי שנאת חנם, ורק מחמת עוון חמור זה גלו. איתמר].

אבל בבנין האחרון, שעתידיה לבנות בחיינו ובימינו, מה נאמר בו? וישעיהו ב', ב'–ג' וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהוָה הָרַבִּית יְיָ בְּרֹאשׁ הָהָרִים, וְנִשְׂא מִגְבְּעוֹת, וְנָהָרוּ אֱלֹהֵי כָּל הָעוֹלָם. וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הָרִי יְיָ אֵל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְגו'. ואומר [ירמיהו ל"א, ה'] כִּי יֵשׁ יוֹם קָרָא נְצָרִים בְּהָר אֶפְרַיִם קוֹמוּ וְנַעֲלֶה

ברכת הרעש

רעדת הארץ

המרגיש ברעדת הארץ, מברך מיד [תוך כדי דיבור]

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עוֹשֶׂה בִּרְאשִׁית:

ואם ירצה יאמר במקום נוסח הברכה דלעיל

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁבָּחוּ מִלֵּא עוֹלָם:

לאחר מכן יאמר ג' פעמים הפסוק ויגעו וגו' ישר והפוך, והיא סגולה להשקטת הרעש (כמובא בספר יוחסין, סדר הדורות, מדר וקציעה להיעב"ץ סי' רכ"ז וספר הברית)

וַיִּגְעוּ אַמּוֹת הַסְּפִיָּם מִקּוֹל הַקּוֹרָא וְהַבֵּית יִמְלָא עֲשׂוֹן:

**עֲשׂוֹן יִמְלָא, וְהַבֵּית הַקּוֹרָא, מִקּוֹל הַסְּפִיָּם, אַמּוֹת
וַיִּגְעוּ:**

ואחר כך יאמר ג' פעמים הפסוק וקרא וגו'

**וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ | קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת
מִלֵּא כָּל־הָאָרֶץ בְּבוֹדוֹ:**

כשישקוט הרעש, טוב לומר

**וְהִלְלוּ־יָהּ, פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, יַעֲשֶׂה עִמּוֹנוּ
לְמַעַן שְׁמוֹ. מִקְצָפוֹ תִּרְעַשׂ הָאָרֶץ, וְלֹא יָכִילוּ גוֹיִם
זַעֲמוֹ. יְיָ עִמָּכֶם בְּהִיּוֹתְכֶם עִמּוֹ. פְּוִיחֵי דָוִד לְכָל
דָּרְכָיו מִשְׁפִּיל יְיָ עִמּוֹ. וְהִלְלוּ־יָהּ:**

וטוב לתלות דף זה בקירות הבית להיות לזיכרון, או ישמור בכיסו

(ערוך ע"פ דברי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א – פוסק עדת תימן בשיעורו השבועי מוצש"ק תרומה ה'תשפ"ב ב'של"ג וש"ע המקוצר סי' מ"ו ס"ב ושד"ת עולת יצחק ח"ג סי' ע"ח)

יד"ל ע"י ארגון "אור ההלכה" 02-6420535